

Verslag van bevindingen

Verkenkende fase

1. Inleiding

Aanleiding van deze verkennende fase is het aangeboden ontslag van de 5 wethouders van de gemeente Veenendaal op 27 oktober 2016. De ChristenUnie heeft na overleg met de fractievoorzitters een informateur aangezocht.

2. Opdracht informateur

In de week van 1 november heb ik overleg gehad met dhr. Strooboscher, fractievoorzitter van de ChristenUnie. Op 7 november sprak ik met de 11 fractievoorzitters. Zij hebben ingestemd met de opdracht zoals de ChristenUnie deze geformuleerd had.

Mijn opdracht luidde:

- Onderzoek de mogelijkheden om te komen tot een constructieve en op samenwerking gericht stabiel college. Inventariseer ook de door de fracties aan te dragen mogelijke kansen in onderwerpen en personen die aan een nieuw college kunnen bijdragen.
- Kom vervolgens met een voorstel waarin opgenomen welke partijen het eerst in aanmerking komen om aan bovengenoemd te voldoen. En benoem daarbij de in een tweede fase te bespreken onderwerpen en het daarbij te volgen proces voor de formatieronde.

3. Start verkennende fase

Ook tijdens het gesprek van 7 november met de fractievoorzitters hebben we afspraken gemaakt omtrent deze verkennende fase.

De gemaakte afspraken luiden als volgt:

- Fracties worden door max. 2 personen vertegenwoordigd.
- Gesprekken vinden achter gesloten deuren plaats en hebben dus een vertrouwelijk karakter.
- Van de gesprekken worden verslagen gemaakt, op hoofdlijnen. Verslag is alleen beschikbaar voor de betreffende fractie waarmee het gesprek gevoerd is. Het verslag wordt ter goedkeuring aan de fractie voorgelegd.
- Bij de gesprekken zijn de informateur en Renate Breevaart (raadsadviseur, vrijdag) of Franske van Hooijdonk (griffier, woensdag) aanwezig.
- Op basis van de gesprekken stelt de informateur een verslag op. Dit verslag wordt met de fractievoorzitters besproken. T.z.t. wordt dit moment gepland.
- Tijdens dit gesprek wordt bepaald in welke vorm, door wie, waar en op welk moment de conclusies, adviezen, e.d. in openbaarheid gedeeld worden.
- Tijdens dit gesprek wordt ook verkend wanneer de formatie start en wie deze fase begeleidt.

4. Gesprekken & werkwijze

Op woensdag 9 november en vrijdag 11 november 2016 heb ik gesprekken gevoerd met de 11 fracties. Op 9 november ben ik als informateur daarbij bijzonder constructief bijgestaan door de griffier Franske van Hooijdonk en op 11 november door de raadsadviseur Renate Breevaart, die beiden korte verslagen voor intern gebruik hebben gemaakt van deze gesprekken. Zij hebben het verslag ter goedkeuring aan de gesprekspartners van de fracties voorgelegd.

Graag zeg ik de fracties dank voor hun vlotte medewerking aan de gesprekken en hun plezierige bijdragen aan de sfeer waarin deze gesprekken gehouden konden worden.

In elk gesprek zijn twee vragen aan de orde gesteld:

- Hoe duidt u de huidige situatie?
- Welke oplossingen ziet u voor de komende periode?

5. Samenvatting en bevindingen ‘hoe duidt u de huidige situatie?’

In de gesprekken heb ik samenvattend de volgende signalen opgevangen. Er is geen gedeeld beeld bij de fractievoorzitters over welk samenwerkingsprobleem zich precies in het college heeft afgespeeld. Ook is niet duidelijk wie precies welke rol heeft gespeeld rond het samenwerkingsprobleem. De raad is laat met het samenwerkingsprobleem geconfronteerd en mist de details. De raad kreeg niet de gelegenheid om hoor- en wederhoor toe te passen. Algemeen beeld is wel dat de wethouders ontslag namen vanwege een persoonlijk conflict. De inhoud van het beleid stond als zodanig niet ter discussie. De raad had ook geen moeite met het beleid van het college of van een wethouder dat aanleiding tot het conflict kon zijn. In de verklaringen die zijn afgegeven over het conflict wordt over verschillende bestuursstijlen tussen wethouders gesproken. Deze verwijzing naar bestuursstijlen leidt tot de veronderstelling dat binnen het college er mogelijk verschil van inzicht is ontstaan over de verhouding individueel belang versus algemeen belang en hoe oplossingen in het concrete geval moeten doorwerken in aanpassing van beleid. In de verklaringen van vier wethouders, de burgemeester, ProVeenendaal en wethouder Beckerman wordt over de aard van het probleem ook het een en ander gezegd. De taakopvatting en werkwijze van wethouder Beckerman botste kennelijk met de manier waarop andere leden van het college daarmee in de praktijk wilden omgaan. Ondanks pogingen hierover tot overeenstemming te komen en afspraken te maken is het onvoldoende gelukt om het wederzijds vertrouwen binnen het college te bevestigen. Sommige fracties geven aan het jammer te vinden dat de verschillen tussen leden van een team niet positief zijn verzilverd. Enkele fracties geven, gelet op de ontstane situatie, aan er moeite mee te hebben als sommigen van de afgetreden wethouders terugkeren in het college. Veel fracties geven aan dat de samenwerking tussen fracties in de gemeenteraad goed was en open en dat breed wordt gewaardeerd dat met wisselende meerderheden de raad tot besluitvorming komt. De verhoudingen binnen de raad worden als positief gekwalificeerd. Het raadsprogramma mag nog steeds op brede steun rekenen. Dat geldt ook voor de Preambule coalitie 2014-2018.

Het lijkt mij niet nuttig om dieper in te gaan op de mogelijke oorzaken van samenwerkingsproblemen binnen het college. Wat mij voor de toekomst belangrijk lijkt, is vast te stellen dat de inhoud van het beleid niet tot problemen heeft geleid, dat het raadsprogramma nog steeds veel steun ondervindt en dat de gemeenteraad hecht aan een nieuwe bestuursstijl zowel naar de samenleving als naar de gemeenteraad. Een open relatie tussen college en raad met ruimte voor besluitvorming met wisselende meerderheden wordt breed gewaardeerd. Deze stijl zien fracties graag voortgezet, evenals een optimale benutting van de resterende tijd binnen deze collegeperiode om over een aantal urgente thema's tot besluitvorming te komen en tot uitvoering. De huidige situatie nodigt voor de toekomst wel uit expliciet aan taakopvattingen en werkwijzen de nodige aandacht te schenken bij de samenstelling van het college.

6. Samenvatting en bevindingen ‘welke oplossingen ziet u voor de komende periode?’

Met alle fracties is gesproken over de vraag: welke oplossingen ziet u voor de komende periode?

Sommige fracties wijzen erop dat de resterende tijd in deze raadsperiode behoorlijk kort is. De gemeentebegroting is voor 2017 al vastgesteld en de verkiezingen volgen in maart 2018. Zij dringen aan op spoedige vorming van een nieuw college om de resterende tijd optimaal te benutten. Er zijn ook fracties die daaraan toevoegen te willen streven naar een stabiel en duurzaam college dat eventueel ook na verkiezingen in 2018 het (dagelijks) bestuur van de gemeente kan blijven vormen. Dit uiteraard met inachtneming van de uitslag van de verkiezingen, die dat beeld dan moet bevestigen.

I. Aantal wethouders

De fracties Lokaal Veenendaal, SP, PvdA en GroenLinks willen volstaan met 4 wethouders. De PvdA en GroenLinks gaf aan dat het wel 5 wethouders mogen zijn, maar dan in deeltijd van 80%. De fracties van ChristenUnie, SGP, D66, VVD, ProVeenendaal en CDA spreken over maximaal 5 wethouders. De Fractie Çoban heeft geen uitspraak gedaan over het aantal wethouders.

II. Inhoudelijk

Bijna alle fracties wensen het raadsprogramma als uitgangspunt voor de resterende raadsperiode te nemen. Afhankelijk van de samenstelling van het college kan een addendum worden toegevoegd en een prioriteitenlijst wat het nieuwe college in deze periode nog voor elkaar wil krijgen. De thema's waarover nader gesproken moet worden hangen samen met de beoogde samenstelling van het college. Verschillende fracties gaven aan dat het gewenst is om afspraken te maken hoe de nieuwe bestuursstijl geoperationaliseerd wordt. Die zou op dit ogenblik nog een te verschillende uitwerking krijgen.

III. Samenwerking college van B&W

Vrijwel alle fracties wijzen erop dat voor de start van een nieuw college uitdrukkelijk aandacht moet worden besteed aan de samenwerking tussen alle deelnemers van het nieuw samen te stellen college. Alle fracties geven aan dat in de samenwerking er een nieuw college start. Ook zullen nieuwe besluiten moeten worden genomen over portefeuilleverdeling en onderlinge vervanging, met afspraken over do's en don'ts over ieders bijdrage aan een goede constructieve en stabiele samenwerking.

IV. Samenstelling

De fracties van PvdA en Groen Links hebben aangegeven in een coalitie met elkaar te willen samenwerken. Samen willen zij een wethouder leveren. Beide fracties blijven zelfstandig opereren en met elk van de voorzitters van deze fracties moet overleg worden gepleegd bij een ontmoeting met fractievoorzitters.

De fractie van de ChristenUnie geeft aan inhoudelijk goed met elke partij te kunnen samenwerken. De ChristenUnie heeft het raadsprogramma onderschreven en de fractie heeft een aantal bespreekpunten aangereikt met het oog op samenwerking met partijen.

De fracties van SGP, CDA, D66 en VVD geven de voorkeur aan de samenstelling ChristenUnie, SGP, D66, VVD en CDA. Zij wijzen op de brede steun voor het raadsprogramma dat door al deze partijen is ondertekend. Zij geven aan dat deelname van de ChristenUnie zal bijdrage aan de bestuurlijke stabiliteit. Zij verwachten dat ook inhoudelijk goed met de ChristenUnie valt samen te werken. Deze combinatie kan in beginsel op brede steun van de gemeenteraad (22 zetels) rekenen. Een risico is wel dat één van de partijen met 3 zetels om aan een meerderheid in de raad te komen kan worden gemist. Als in de samenwerking binnen het college een partij vaker het gevoel krijgt buiten spel te worden gezet, dan legt dat een claim op de samenwerking. Afhankelijk van de manier waarop men met elkaar omgaat, hoeft dat gevoel niet te ontstaan. Daarnaast laat ook de Preambule ruimte voor het innemen van minderheidsstandpunten.

Mocht de ChristenUnie afzien van deelname, dan geven enkele fracties als tweede keuze aan: SGP, D66, VVD, CDA en PvdA – GroenLinks. Deze combinatie zou vergeleken met de eerste optie inboeten op stabiliteit gezien de nipte meerderheid in de raad, terwijl ook wordt aangetekend dat de PvdA het raadsprogramma niet heeft onderschreven.

De fractie van ProVeenendaal ziet de samenstelling als ChristenUnie met 3 andere fracties die samen een meerderheid vormen, met uitzondering van de VVD.

De voorkeur van de fractie van Lokaal Veenendaal gaat uit naar de combinatie: ChristenUnie, CDA, Lokaal Veenendaal en PvdA – GroenLinks. Lokaal Veenendaal ziet graag een nieuw ambitieus team dat bestaat uit 4 wethouders.

De fracties van PvdA en GroenLinks geven als voorkeur aan ChristenUnie, D66, CDA en PvdA – GroenLinks. Deze combinatie kan met 4 wethouders volstaan, er zijn veel overeenkomsten tussen deze partijen op het vlak van het sociale domein, fysieke openbare ruimte en duurzaamheid.

De fractie van de SP geeft als voorkeur aan het college te vormen met partijen die het raadsprogramma hebben ondersteund. Zij wil met 4 wethouders volstaan. Zij ziet ook mogelijkheden voor PvdA - GroenLinks om deel te nemen. De fractie van de SP ziet de uitvoering van het raadsprogramma als leidend.

De fractie Çoban hoopt dat het nieuwe college een sociaal links gezicht zal laten zien.

7. Advies

Gelet op het verwachte draagvlak in de gemeenteraad en de gewenste stabiliteit geef ik in overweging om primair de mogelijkheden tot praktische samenwerking te onderzoeken voor een combinatie ChristenUnie, SGP, D66, VVD en CDA. Ik geef deze fracties in overweging het gesprek met elkaar aan te gaan, elkaar de kandidaat-wethouder te presenteren en een agenda voor dat gesprek vast te stellen.

De volgende punten zijn in de gesprekken met deze fracties alvast aangedragen ter bespreking:

- Het thema samenwerken en de betekenis hiervan voor het dagelijks functioneren van het college van B&W;
- De rol van de teamleden en van de teamleider daarbij (afspraken over teamwork kunnen niet zonder de teamleider gemaakt worden);
- De invulling van de bestuursstijl zoals in de Preambule van het raadsprogramma in algemene termen benoemd;
- De portefeuillevverdeling en het loco-burgemeesterschap;
- Prioriteiten uitvoering raadsprogramma;
- Inhoudelijke thema's: winkelstad en parkeren, energieneutraal Veenendaal, integraal huisvestingsplan, pilot koopzondag, sociaal domein, rondweg Oost en bedrijfsvoering.

Ik noem deze thema's niet om direct tot een inhoudelijk conclusie te komen, maar ook om samen handelingsperspectieven te ontwikkelen om tot besluitvorming en uitvoering van deze thema's te komen.

8. Vervolg

- Terugkoppeling fractievoorzitters d.d. 18 november 2016
- Inhoud bespreken
- Afspraken maken t.a.v. in welke vorm, door wie, waar en op welk moment het verslag van bevindingen in openbaarheid gedeeld worden.
- Verkennen formatieproces:
 - Markeren positie burgemeester: vooraf input en achteraf reactie
 - Formateur
 - Vanuit organisatie zijn 2 ambtenaren beschikbaar om te schrijven en is 1 communicatieadviseur beschikbaar